

**baln*, derivat de *balmat* i *balma*, però tampoc això convenç car el cas de *palm* > *pum* i *la calm* > *la can* demostra quin hauria estat el resultat fonètic popular d'un hipotètic **baln*; aquesta explicació no es pot descartar del tot (car també existeix *Sacau* per *sa-calm*), però el fet és que s'ha dit *sam* per *psalm* i *Sant Tem* per *Sant Telm*, mentre que mai no han existit formes com **pau*, **sau*, **Teu*, **eu*, **ou* per *olm*, *elm*, etc. —³ L'olotí P. Vayreda escriu el *baucis* de referència com si fos un singular, cosa inexacte, i suposo que hi ha també malentès en *AlcM* en atribuir això a Lledó o a «la Garrotxa», car es tractarà de la Garrotxa de Conflent i no pas de la d'Olot. Al malentès de P. Vayreda pogué contribuir, de més a més, l'ús que s'ha fet de la forma *Baucis* parlant de la poderosa família dels *Baus* de la Provença medieval (avui castell «des Baux»), que és la forma provençal (però no catalana) del mateix mot. —⁴ En els Grisons alemanys *balz*, *bolz*, sembla ser mot menys viu que en català, si bé amb un nombre no escàs de representants toponímics, que vaig reunir (a base del *Rätisches Nomenbuch*) en l'article de 1942 reproduït a *Top. Hesp.* —⁵ Molt, sobretot, a la toponímia de la Vall de Tena. A Saqués, *El Boz* «peña gorda» a l'O. del poble, i *Bocenavarra*, a Tramacastilla *Boces-blangos*, *Boz-cla-guaga* i *Boz-eras-fondes*, allí i a Panticosa *El Bozullo*, a Sallent *Boz-o-carro*. Un cas espars, ja a l'altra banda de l'Ebre, és el municipi de *Voz mediano* en el p. j. d'Àgreda. —⁶ L'Era del *Bauç* és «un indret que hi *embaucaven* bous» a St. Joan de Plade-Corts; «*embaucar* troncs d'arbres per una canal» a Sançà; «si les ovelles *s'embaucaven*» en el mateix sentit (o en el de 'quedar preses entre cingles') a Formiguera de Capcir. Per a l'ús d'aquest verb en el Vallespir veg. supra. —⁷ D'una notícia ambigua que tinc d'allà es podria entendre que hi ha designat un 'lloc a manera de balç'; però l'única cosa que em consta directament és que en aquesta vall i a la veïna de Perles (Segre mitjà) són ben coneguts els *carros de contribalç*, que a Perles m'explicaven com uns «carros antics de dues rodes», i a Lavansa, com uns estris «que els estimbaven amb fusta»: es tractava de càrregues de troncs tallats en els boscos, i llançats rostos avall per les carrues i canaletes. Deu venir de *contra-esbalç* > *contreibals*: és a dir, suposo, una espècie de carreta elemental, a la qual hom posava dues rodes rústegues per tal d'evitar que els troncs s'estimbessin o esbalcessin cada un per separat, i amb caiguda tan ràpida i vertical que en part es trossegessin. No sembla haver-hi relació ni amb el ll. *quadriga* < *quadri-ünga* (amb evolució com la de *JUGATA* > *jojada* i *quadri-* > *quatri-*), ni amb el mossàr. mall. *atribals* < ANTE-PARA.

BALCA, 'boga', corrent com a nom de la planta a les comarques gironines i molt estès pel Sud de França, mot pre-romà d'origen incert, possiblement indoeuropeu i emparentat amb el balto-eslau *bala* i *balta* 'aiguamoll'. □ 1.ª doc.: 1575, On. Pou, i ja segura-

ment des del S. XIV.

Com a dada inequívoca hi ha en tot cas la del *ThPu.* d'aquell lexicògraf gironí, «*balca* o bova: ulua palustris, typha» (48b): ell sol donar alhora el mot usual a la seva terra i el corrent a València (*bova*, Barcelona *boga*). És probable que L. d'Aversó (178.6) ja entengui el mateix en posar *balcha* en rima amb *cavalca*, *falca*, *calca*, *recalca* (que escriu tots amb *ch*, pronunciada *k* i amb accent a la penúltima, si bé també es podria tractar del verb *balcar*); del derivat *balquer* 'aiguamoll o lloc de balques' ja trobo una dada medieval (S. XIV?) a l'Inv. d'Alart (a propòsit de Cornella del Bèrcol). Avui *balca* s'usa en lloc de *boga* a tot el bisbat de Girona (Sallent, BDC XVII, 6): «en aquella agulla [de les terres estanyades] tot són *balques*, senissos i herbes» a l'Armentera; «a la Font del Mai-Déu hi ha *balca* de fer cadires», Cadaqués; en direcció al Sud l'ús del mot s'estén al llarg de la costa fins a la Tordera (i potser un poc més ençà); pel Pirineu, entra fonament en el Ripollès (sentit a Pardines) i les Guillerries; cap al Nord no és estrany al rossellonès, si bé allí torna a aparèixer l'ús de *boga* (Fouché, *Phon.*, p. 113).

En occità antic ja hi ha algun testimoni de *balca* com a nom de planta, i el mot avui s'estén generalment pel SE. de França fins a les poblacions valdeses del Piemont, on pren com és d'esperar la forma africada *baucho*, i fins a Savoia (REW, 899; FEW, s. v.).

Hi ha, però, homònims a França, i en general de significat relacionable, dels quals és ben difícil de destriar del tot el nostre mot. Al costat de la nostra gramínia palustre,¹ tenim homònims també pre-romans, i enfront dels quals el nostre potser no és independent. Gamillscheg l'estudià, ultra el seu *Frz. Etym. Wb.*, a *ZRPb.* XLIII, 558, però en el vol. XL (1920), 135, tractà del fr. dial. (NE.) *bauche* o *bauke* 'espècie de morter fet amb terra i palla picolada', que també pren la forma *bauge* i aquest s'usa en el francès normal [1539] en el sentit de 'massa fangosa' o 'jaç fangós del senglar'; Jud estudià aquestes i altres formes en *ASNSL* CXXVI, 422 (i *ARom.* VI, 202), i ells no decideixen resoltament si hi ha o no alguna comunitat d'origen, sense arribar més enllà de constatar l'origen pre-romà (però no forçosament únic) de tot plegat.

No és que sigui il·legítim partir per a tot això d'un celt. **BALKOS* 'dur', com fan en general aquests autors, i també el REW, el FEW, Dottin (*La Langue Gaul.*, p. 230), Bolelli (*It. Dial.* XVII, 143), i fins Pedersen, *Litteris* II, 91. Segurament encara hem de relligar al nostre *balca* el gc. *baucou(n)*, -*què*, landès *baoucoun* «petit tas de bruyère: il en faut 30 ou 60 au char, selon les localités»;² Gers *baucou* 'faisceau'; Bigorra *bauquè* «meule de gerbes», *baucade* «ensemble de gerbes», Palay. L'existència de **BALKOS* 'fort' en el celta de l'Antiguitat no està sòlidament fundada en testimonis directes, ni que siguin onomàstics;³ solament es podria deduir de formes de les llengües insulars modernes: irl. mod. *balc* 'fort', ky. *balch* 'orgullós', bret. *balc'h* 'insolent', és veritat que els cel-